

ANALIZA LUNII

NR. 19 | NOIEMBRIE 2025

**CENTRUL PENTRU STUDIUL DEZVOLTĂRII
INTERNAȚIONALE ȘI MIGRAȚIEI**

CENTRE FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL DEVELOPMENT AND MIGRATION

Analiza răspunsurilor statului la migrația internă cauzată de schimbările climatice: Cazul uraganelor Eta și Iota în Honduras

Clara MIHĂILESCU

Abstract

Uraganele Eta și Iota din noiembrie 2020 au remodelat profund Hondurasul. Aproape un milion de persoane au fost strămutate, iar agricultura a fost grav afectată. Cadrul legal național din Honduras prezintă limitări semnificative în protejarea persoanelor strămutate de dezastre. Această lucrare analizează răspunsul statului la deplasarea internă determinată de schimbările climatice în Honduras, în raport cu alinierea (sau nealinierea) acestuia la politicile naționale și standardele internaționale de protecție, utilizând perspectiva teoretică a relației dintre dezastre, migrație și politici publice. Mitchell & Pizzi (2021) oferă fundamentul pentru argumentul conform căruia lacunele instituționale de protecție impun reforme orientate către o guvernanță adaptivă și o legislație bazată pe drepturile omului.

Introducere

Migrația forțată legată de schimbările climatice este una dintre principalele crize umanitare și de refugiați ale secolului XXI. Doar în 2021, peste 23 de milioane de persoane au fost strămutate din cauze climatice, majoritatea fiind persoane strămutate intern (Scopp, 2025). În America Latină, schimbările climatice și mobilitatea umană sunt direct corelate. Deși țările latino-americeane contribuie cu mai puțin de 0,1% la emisiile globale de gaze cu efect de seră, regiunea se confruntă cu o creștere a frecvenței uraganelor puternice, inundațiilor, secetelor și creșterii nivelului mării (Hernández Palma, 2024).

În noiembrie 2020, când uraganele Eta și Iota au lovit Hondurasul la doar două săptămâni distanță, gravitatea problemei a devenit incontestabilă. Aproape un milion de oameni au fost strămutați și peste 3 milioane au fost afectați. Proporțiile suferinței și ale dezorganizării sociale sunt copleșitoare. Acest episod tragic a devenit un moment de referință

pentru înțelegerea modului în care statele reacționează atunci când populațiile sunt împinse la limită din cauza dezastrelor climatice. În această lucrare, aplicând cadrul teoretic al lui Mitchell și Pizzi (2021), analizez răspunsul Hondurasului la cele două uragane pentru a determina dacă politicile statului au oferit protecție comunităților strămutate sau, dimpotrivă, le-au agravat suferința. Este un avertisment dur asupra consecințelor grave ce apar atunci când politicile publice se ciocnesc de o criză majoră.

Teza lucrării este că reacția lentă și insuficientă a Hondurasului la uraganele Eta și Iota a scos la suprafață lipsa unor mecanisme de protecție, atât naționale, cât și internaționale, pentru persoanele strămutate din motive climatice. Honduras a adoptat o legislație privind strămutarea internă abia în 2023, însă răspunsul inițial slab subliniază necesitatea unor protecții legale mai timpurii și mai specifice pentru persoanele afectate de deplasarea climatică.

Cadru teoretic

Pentru această analiză am ales cadrul teoretic formulat de Mitchell și Pizzi (2021) în studiul lor despre conflict, migrație forțată și dezastre naturale. Conform acestui cadru, răspunsurile guvernamentale la dezastre de mediu se încadrează în patru categorii principale: neglijare, relocare și strămutare, reconstrucție și ajutor în urma dezastrelor, respectiv restricții de mobilitate. Autorii susțin că politicile statului reprezintă factori decisivi care influențează dacă dezastrele duc la stabilitate sau la conflict.

Conform Mitchell și Pizzi (2021), „trebuie să analizăm politicile guvernamentale legate de programele de relocare, restricțiile de mișcare și reconstrucția post-dezastru pentru a identifica situațiile declanșatoare în care dezastrele și migrația sunt cel mai probabil să genereze violență” (p. 580). Cadrul lor subliniază că rezultatele pentru persoanele strămutate depind în mare măsură de răspunsul politic al statului, și nu doar de dezastrele naturale în sine.

Cadrul este relevant pentru înțelegerea deplasării generate de schimbările climatice, deoarece tratează migrația ca „un răspuns la schimbările de mediu”, recunoscând în același timp că „mecanismul prin care migrația conduce la conflict, și politicile care fie alimentează conflictul, fie promovează stabilitatea, nu este pe deplin înțeles” (Mitchell & Pizzi, 2021, p. 580). Această abordare permite o analiză sistematică a

modului în care guvernele pot accentua sau reduce vulnerabilitățile persoanelor strămutate climatic.

Analiza se inspiră și din lucrarea *The Age of Migration* (Castles, de Haas și Miller, 2020), care avertizează că nu trebuie să tratăm categoria „refugiaților climatici” ca fiind uniformă și nici să presupunem că deplasarea este inevitabilă. Autorii arată că schimbările de mediu nu acționează izolat, iar oamenii sunt forțați să se mute atunci când acestea se combină cu sărăcia, instabilitatea politică și guvernanta slabă. Dacă interpretăm deplasarea ca un efect inevitabil al climei, narațiunile alarmiste privind migrația masivă din Sudul Global către Nord pot ascunde adevăratele cauze și pot depolitiza problema. Din această perspectivă, cine este strămutat, pentru cât timp și în ce condiții depinde mult mai mult de capacitatea statului de a proteja populația decât de pericolele de mediu în sine.

Honduras și vulnerabilitatea climatică

Honduras este una dintre cele mai vulnerabile țări din lume la schimbările climatice. În *Global Climate Risk Index* (2018) ocupa locul 45 din 180 de țări, însă între 1993 și 2022 s-a situat pe locul al treilea la nivel global în ceea ce privește impactul total al fenomenelor climatice (Germanwatch, 2020). Poziția sa geografică îl expune puternic la uragane, furtuni tropicale, inundații și secete, fenomene accentuate de schimbările climatice.

Vulnerabilitatea este agravată de inegalitățile sociale și sărăcia endemică. Comunitățile rurale, popoarele indigene, femeile și copiii sunt cei mai afectați. După cum notează Hernández Palma (2024), grupurile indigene au legături sociale, culturale, economice și politice strânse cu pământurile lor ancestrale.

Înainte de 2020, Honduras nu avea un cadru legal solid pentru gestionarea strămutării interne. Deși fenomenul a fost recunoscut oficial în 2013, nu existau politici publice eficiente pentru protejarea celor forțați să își părăsească locuințele (UNHCR, 2023). Această lipsă de protecție a lăsat sute de mii de hondurieni vulnerabili în fața strămutării cauzate de schimbările climatice.

Așa cum arată Castles, de Haas și Miller (2020), dezastrele naturale nu provoacă automat strămutare. Aceasta apare atunci când vulnerabilitățile economice și politice se combină cu crizele de mediu. În cazul Hondurasului, lipsa infrastructurii, sărăcia și absența unui cadru

legal de protecție au făcut ca uraganele Eta și Iota să determine strămutări masive, deși o parte dintre acestea ar fi putut fi evitate cu un sistem de protecție mai solid.

Uraganele Eta și Iota

În noiembrie 2020, două uragane de categoria 4 au lovit Hondurasul într-un interval de doar 15 zile: Eta pe 3 noiembrie și Iota pe 17 noiembrie. Experții au descris situația ca fiind „fără precedent” în America Centrală (Climate Refugees, 2020).

Uraganul Eta a afectat peste 3 milioane de oameni, iar Iota încă 600.000 (ChildFund Alliance, 2020). Peste 90.000 de locuințe au fost avariate sau distruse, iar peste 71.000 de persoane, inclusiv 11.700 de copii, au fost strămutate în adăposturi colective improvizate în școli, biserici și alte clădiri (Shelter Projects, 2021).

Peste 400 de unități medicale au raportat pagube, 120 dintre ele fiind scoase complet din funcțiune (Humanitarian Action, 2021). În agricultură, au fost distruse peste 700.000 de hectare de culturi, afectând mijloacele de trai ale familiilor din întreaga țară (IFRC, 2021).

Analiza răspunsului guvernamental

Aplicând cadrul Mitchell & Pizzi (2021), răspunsul guvernului hondurian se încadrează în principal la categoria „neglijare”, cu elemente de „reconstrucție și ajutor insuficient”. Numeroase surse confirmă această concluzie.

Așa cum afirmă Hernández Palma (2024), guvernul nu a reușit să protejeze comunitățile vulnerabile și nu a gestionat în mod adecvat impactul schimbărilor climatice. Sistemele de răspuns sunt slabe, afectate de corupție și lipsite de capacitate. Persoanele strămutate se confruntă nu doar cu riscuri de mediu, ci și cu amenințări venite din partea industriei extractive și a violenței generalizate, ceea ce face relocarea sigură extrem de dificilă.

Adăposturi și protecție insuficiente

Guvernul a deschis 440 de adăposturi, însă multe dintre acestea nu respectau standardele minime de locuire. Conform Shelter Projects (2021), spațiul era insuficient, iar supraaglomerarea a crescut riscurile în contextul pandemiei COVID-19.

Femeile și copiii au fost afectați în mod disproporționat. După uragane, adăposturile nu ofereau protecție adecvată pentru femei, ceea ce a dus la cazuri grave de viol, agresiuni fizice și abuzuri sexuale (Hernández Palma, 2024). Absența unor măsuri de răspuns sensibile la dimensiunea de gen a evidențiat eșecul guvernului în protejarea celor mai vulnerabili, și consider că acesta este unul dintre cele mai tulburătoare aspecte.

Lacune în cadrul legal

Răspunsul deficitar al statului a relevat lacune majore în protecția juridică a persoanelor strămutate din considerente climatice, atât la nivel național, cât și internațional. Honduras nu avea o legislație completă privind strămutarea internă înainte de 2023.

La nivel internațional, Convenția din 1951 privind statutul refugiaților nu recunoaște motivele de mediu ca bază pentru protecție (McAdam, 2012). Astfel, persoanele strămutate climatic rămân în mare măsură într-o zonă juridică gri, mai ales la trecerea frontierelor.

Această lipsă de recunoaștere oficială a creat ceea ce cercetătorii numesc „căderea în golul de protecție” (McDonnell, 2024), unde persoanele strămutate depind de ajutor umanitar limitat și de sprijin informal.

Consecințele răspunsului inadecvat

Conform Comisiei Economice pentru America Latină și Caraibe (ECLAC), cele două uragane au strămutat într-un singur an tot atâtea persoane câte fuseseră strămutate în precedenții doisprezece ani (Fernández Bravo et al., 2022, p. 142). Acest aspect a survenit pe fondul unui context sever, în care peste 3 milioane de hondurieni se confruntau deja cu insecuritate alimentară (IFRC, 2021).

Dezvoltări legislative după uragane

Reacția slabă a guvernului a impulsionat schimbări legislative importante. În decembrie 2022, Congresul Național a adoptat Legea pentru Prevenirea, Asistența și Protecția Persoanelor Strămutate Intern, intrată în vigoare în martie 2023. Este primul cadru legislativ cuprinzător privind strămutarea internă, în special cea cauzată de violență și criminalitatea organizată (UNHCR, 2023).

Legea prevede sisteme de avertizare timpurie, planuri de urgență, ajutor umanitar și protecții privind educația, locuința și proprietatea. Un element central este crearea Sistemului Național de Răspuns la Strămutarea Forțată (SINARDEF). Totuși, deoarece legea se concentrează în principal pe strămutarea generată de violență, nu abordează în mod adecvat provocările specifice ale persoanelor strămutate din motive climatice.

Concluzie

Răspunsul Hondurasului la uraganele Eta și Iota arată cum politici publice insuficiente pot agrava vulnerabilitatea persoanelor strămutate de dezastre climatice. Din cauza lipsei unui răspuns eficient, sute de mii de oameni au fost nevoiți să se mute în condiții nesigure, fără adăposturi adecvate și fără sprijin real.

Deși Honduras a adoptat în 2023 o lege privind strămutarea internă, aceasta nu răspunde încă pe deplin nevoilor persoanelor strămutate de schimbările climatice. Situația subliniază necesitatea unor reforme legale urgente, în Honduras, dar și la nivel global, care să recunoască explicit și să protejeze persoanele forțate să se deplaseze din cauza schimbărilor climatice.

Lucrarea argumentează că legislația actuală este insuficientă și că este nevoie de reforme cuprinzătoare. Pe măsură ce schimbările climatice se agravează, construirea unor sisteme solide de protecție pentru persoanele strămutate climatic va fi crucială pentru prevenirea unor crize umanitare și mai mari.

În viitor, cercetările ar trebui să analizeze eficiența implementării noii legi privind strămutarea internă și să compare politicile de strămutare climatică la nivelul Americii Latine, pentru a sprijini dezvoltarea unor abordări regionale mai eficiente.

Bibliografie:

- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: International population movements in the modern world* (6th ed.). Guilford Press.

- ChildFund Alliance. (2020). *Emergency response plan for Eta and Iota: Honduras*. Disponibil la: <https://childfundalliance.org/wp-content/uploads/2022/03/HND-Emergency-Response-Plan-IOTA-ETA-dec102020-Final-English-Version-1.pdf>
- Climate Refugees. (2020, November 19). Hurricanes wreak havoc on Central America, demonstrating climate vulnerability. Disponibil la: <https://www.climate-refugees.org/spotlight/2020/11/19/centralamerica>
- Fernández Bravo, E., Scaramutti, M. A., Feitosa, A. L., Bertolone, G., & Suárez Lucían, D. (2022). The enigma of internally displaced persons in Latin America and the Caribbean: An inquiry into natural disasters and climate-change-related displacements in The Bahamas, Honduras, Peru, and Brazil. *Global Campus Human Rights Journal*, 6(1), 137-158. Disponibil la: <https://doi.org/10.25330/2501>
- Germanwatch. (2020). *Global Climate Risk Index 2020: Who suffers most from extreme weather events? Weather-related loss events in 2018 and 1999 to 2018*. Disponibil la: https://www.germanwatch.org/sites/default/files/20-2-01e%20Global%20Climate%20Risk%20Index%202020_13.pdf
- Germanwatch. (n.d.). Climate Risk Index: Most affected countries. Disponibil la: <https://www.germanwatch.org/en/cri>
- Hernández Palma, D. (2024). *How climate change and environmental degradation impact Honduran asylum seekers*. Center for Gender & Refugee Studies. Disponibil la: https://cgrs.uclawsf.edu/sites/default/files/Honduras%20Climate%20Expert%20Dec%20Fact%20sheet_10.23.2024_Final.pdf
- Humanitarian Action. (2021). *Disaster response during a pandemic: Hurricanes Eta and Iota in Central America*. Disponibil la: <https://humanitarianaction.info/document/global-humanitarian-overview-2022/article/disaster-response-during-pandemic-hurricanes-eta-and-iota-central-america>

Pentru republicarea sau redistribuirea conținutului publicat de Centrul pentru Studiul Dezvoltării Internaționale și Migrației, vă rugăm să ne contactați la adresa de e-mail: mdim@politice.ro.

SOCIAL MEDIA

Facebook: <https://www.facebook.com/mdim.snsipa>

Instagram: <https://www.instagram.com/dim.snsipa>

YouTube: https://www.youtube.com/@mdim_fsp